

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.06.2018, sp. zn. 3 Tdo 487/2018, ECLI:CZ:NS:2018:3.TDO.487.2018.1

Číslo: 37/2019

Právní věta: K tomu, aby protiprávní čin nezjištěné fyzické osoby založil trestní odpovědnost právnické osoby podle § 8 odst. 3 t. o. p. o., nestačí závěr, že taková fyzická osoba jednala v zájmu právnické osoby ve smyslu návěti v § 8 odst. 1 t. o. p. o. K trestní odpovědnosti právnické osoby nepostačuje ani alternativní zjištění, že nezjištěná fyzická osoba jednala v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti v některém (blíže neurčeném) z postavení podle § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., ale musí být učiněn jednoznačný závěr podložený odpovídajícím skutkovým zjištěním, že tato fyzická osoba jednala buď v některém z postavení předpokládaných v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., anebo v postavení podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., a že v důsledku toho je spáchaný čin přičitatelný právnické osobě buď podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o., anebo podle § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o. To platí i za situace, má-li být právnická osoba spolupachatelem nebo účastníkem na trestném činu jiné osoby.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.06.2018

Spisová značka: 3 Tdo 487/2018

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pachatel, Právnická osoba, Trestní odpovědnost

Předpisy: § 8 odst. 1 předpisu č. 418/2011Sb.

§ 8 odst. 2 předpisu č. 418/2011Sb.

§ 8 odst. 3 předpisu č. 418/2011Sb.

§ 9 odst. 2 předpisu č. 418/2011Sb.

§ 9 odst. 3 předpisu č. 418/2011Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obchodní společnosti I., s. r. o., zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 9 To 440/2017, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. 5 T 99/2017, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. 5 T 99/2017, byla obviněná právnická osoba – obchodní společnost I., s. r. o. (dále též jen „obviněná“), uznána vinnou přčinem podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku na podkladě skutkových zjištění spočívajících v tom, že prostřednictvím dosud nezjištěné fyzické osoby, buď zmocněnce O. H., anebo jednatelky K. H., případně některého ze zaměstnanců obchodní společnosti I., s. r. o., nebo jiné osoby, jednající vědomě v zájmu obchodní společnosti I., s. r. o., a z pokynu některé ze shora uvedených fyzických osob, v úmyslu získat pro ni neoprávněný prospěch ve formě snížení nákladů za elektrickou energii v blíže nezjištěné době v období od 26. 6. 2013 do 4. 4. 2014 u odběrného místa na adrese K. provedla neoprávněný zásah do elektroměru, typ TK 420/NNs, spočívající ve stočení číselníku elektroměru s cílem předstírat nižší spotřebu elektrické energie, přičemž ten při pravidelném odečtu dne 4. 4. 2014 vykazoval zápornou spotřebu ve výši 0,058 MWh oproti reálnému odebranému množství ve výši 89,897 MWh, a na základě takto předstíraného odebraného množství obchodní společnost I., s. r. o., uhradila cenu pouze za elektrickou energii odpovídající tomuto nižšímu stavu; tímto jednáním způsobila poškozené obchodní společnosti E.ON Česká republika, s. r. o., se sídlem v B. (dále též jen „poškozená“), škodu ve výši nejméně 290 000 Kč.

2. Za to byla obviněná právnická osoba odsouzena podle § 209 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 18 odst. 1, 2 t. o. p. o. a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 50 denních sazeb s výší jedné denní sazby v částce 1 000 Kč, tedy celkem ve výměře 50 000 Kč. Podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o nároku poškozené na náhradu škody.

3. O odvolání obviněné právnické osoby proti rozsudku soudu prvního stupně rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 9 To 440/2017, jímž je podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Citované rozhodnutí odvolacího soudu napadla obviněná právnická osoba dovoláním, v němž uplatnila dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. V dovolání obviněná namítla, že nebylo nijak prokázáno naplnění subjektivní stránky trestného činu a závěr o její vině vyplývá pouze z předpokladu, že zásah do elektroměru byl v zájmu obviněné. Podle zjištění soudů musela učinit zásah do elektroměru osoba, která má elektrotechnické znalosti a schopnosti, ale tyto vlastnosti nebyly zjištěny u žádné z osob na straně obviněné, proto chybí propojení takové neznámé a zkušené fyzické osoby s obviněnou právnickou osobou. Obviněná provozuje 10 obchodních prostor, avšak poškození elektroměru se vyskytlo pouze u dvou elektroměrů, které byly volně přístupné. Obviněná dále poukázala na rozpory v tvrzeních poškozené obchodní společnosti a jejích zaměstnanců a subdodavatelů, rozpory v datech odečtů, výši škody, číslech odběrných míst a číslech elektroměrů, které se vyskytují i v odborných posudcích. Podle obviněné kontrolní měřidlo, z jehož údajů poškozená vypočítávala škodu, mělo propadlou kalibraci, přičemž poškozená bezdůvodně nekonala po velmi dlouhou dobu, ačkoliv k prokázání neoprávněného odběru stačila doba několika měsíců. Jelikož nebylo zjištěno, kdy došlo k zásahu do elektroměru, mohlo se tak stát i před účinností zákona č. 418/2011 Sb. Odvolací soud se nijak nevypořádal s námitkami obviněné právnické osoby a jeho rozhodnutí nesplňuje náležitosti řádného přezkoumání napadeného rozhodnutí. Obviněná proto navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně i jemu předcházející rozsudek Městského soudu v Brně a aby přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc znovu projednal a rozhodl.

5. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) k dovolání uvedla, že dovolací argumentace obviněné se opírá výlučně o námitky skutkové povahy, a to z toho hlediska, zda jsou provedené důkazy dostačující pro závěr o její vině, resp. zda na podkladě výsledků provedení dokazování nejsou dány důvodné pochybnosti o rozhodných skutkových

okolnostech jednání její jednatelky K. H., popřípadě jejího tehdejšího zmocněnce O. H. nebo jiné osoby, jednající vědomě v jejím zájmu z pokynu jmenovaných osob (§ 9 odst. 2 t. o. p. o.), což zakládá skutkový podklad přičitatelnosti takového činu právě obviněné právnické osobě, jak vyplývá z ustanovení § 8 odst. 2 t. o. p. o. Takto namítaná nesprávnost právního posouzení skutku není podle státní zástupkyně po věcné stránce založena na hmotněprávních důvodech ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněnou namítaná chybějící skutková zjištění o konkrétní osobě či osobách, které jednaly způsobem zakládajícím trestní odpovědnost obviněné, nebrání podle názoru státní zástupkyně ve vyvození její trestní odpovědnosti (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.). Proto soudy zcela správně zaměřily svoje dokazování na to, zda ona neznámá osoba (ve variantách jejího formálního i neformálního vztahu k obviněné) jednala při spáchání protiprávního činu za podmínky § 8 odst. 1 t. o. p. o. v zájmu obviněné. A právě taková okolnost spáchaného protiprávního jednání byla z výsledků provedeného dokazování nade vši pochybnost dovozena. Jak dále státní zástupkyně zdůraznila, vzhledem k časovému rozmezí jednání od 26. 6. 2013 do 4. 4. 2014 nemohl odvolací soud přisvědčit ani opakovaně uplatněné námitce obviněné, že nebylo prokázáno, kdy vlastně došlo k zásahu do elektroměru, přičemž rozhodné jednání mohlo nastat ještě před datem 1. 1. 2012, resp. před nabytím účinnosti zákona č. 418/2011 Sb. S tvrzením obviněné, podle kterého kontrolní měřidlo PMC - MCU, z jehož údajů vypočítávala poškozená obchodní společnost výši své škody, nebylo způsobilé k jejímu určení, neboť jeho kalibrace byla v době odečtu propadlá, státní zástupkyně rovněž nesouhlasí. Z hlediska totožnosti takto manipulovaného elektroměru šlo o jeden a tentýž přístroj, který byl instalován v odběrném místě provozovny obviněné a na němž se po zjištění nestandardních rozdílů v historii uskutečněných odběrů provádělo kontrolní měření, přístroj byl odebrán za součinnosti policie a zaměstnanců poškozené společnosti a byl předán ke znaleckému zkoumání, které se po odborné stránce vypořádalo i s otázkou platné kalibrace použitého kontrolního měřidla. Přitom výše způsobené škody byla v posuzovaném případě vypočtena v souladu s požadavky ustanovení § 137 tr. zákoníku jako škoda přímá podle faktur založených ve spise v porovnání s fakturami za období předcházející tomu sledovanému, a tedy aniž by došlo k jejímu navýšení podle tabulek Energetického regulačního úřadu ve zvláštních sazbách za neoprávněný odběr (viz vyhlášku č. 82/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Státní zástupkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud rozhodl o dovolání obviněné obchodní společnosti I., s. r. o., tak, že se odmítá podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

6. V replice k vyjádření státní zástupkyně obviněná nesouhlasí s uvedenými argumenty, protože jde o její právní (nikoliv skutkový) závěr (shodující se se soudem prvního stupně a odvolacím soudem), že pro odsouzení obviněné postačuje prokázání spáchání protiprávního činu v zájmu právnické osoby s odkazem na ustanovení § 8 odst. 1, 3 t. o. p. o. Tento právní závěr totiž evidentně popírá právní úpravu v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o., která konkrétně vymezuje kategorie osob, jejichž jednání se při splnění stanovených podmínek trestněprávně přičítá právnické osobě. V projednávané věci však nebylo zjištěno vůbec nic o tom, která fyzická osoba a případně v jakém postavení měla způsobit zjištěný protiprávní stav. Za této situace tedy nelze uzavřít, že stačí zjištění jednání v zájmu obviněné pro výrok o jejím odsouzení, a to na základě ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o., protože zákonné vymezení kategorií osob v příslušném postavení by pak postrádalo jakýkoliv smysl. Výklad posledně citovaného ustanovení tedy musí vycházet z toho, že pro odsouzení právnické osoby musí být prokázáno alespoň to, že protiprávní čin spáchala osoba náležející do příslušné a zákonem stanovené kategorie, když už není zjištěna konkrétní a individuálně určená osoba, případně že se tohoto protiprávního činu nemohla dopustit jiná osoba, než která náleží do souhrnu příslušných kategorií. Soudy obou nižších stupňů si podle obviněné velmi zjednodušily situaci a postavily její odsouzení pouze na hledisku cui bono.

III.

Připustnost dovolání

7. Obviněná obchodní společnost I., s. r. o., je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou

k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se jí bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v § 265f odst. 1 tr. ř.

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá pravomocné rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byla obviněná uznána vinnou, a byl jí uložen trest.

9. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněná opírá své dovolání, lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na nějž se v dovolání odkazuje.

IV. Důvodnost dovolání

10. Uplatněnému dovolacímu důvodu neodpovídaly námitky obviněné, jimiž poukazovala na rozpory v tvrzeních poškozené a jejích zaměstnanců a subdodavatelů, rozpory v datech odečtů, výši škody, číslech odběrných míst a číslech elektroměrů, které se vyskytují i v odborných posudcích. Taková argumentace je založena výlučně na zpochybňování zjištěného skutkového stavu věci v rozhodnutích soudů obou stupňů. Námitky v tomto směru nenapadaly právní posouzení skutku, nýbrž obviněná se snažila jejich prostřednictvím prosadit vlastní pohled na hodnocení důkazů, jehož výsledkem by byly odlišné skutkové závěry. Stejně tak do oblasti právního posouzení ve skutečnosti nesměřovaly pochybnosti obviněné ohledně spáchání činu již za účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, jelikož se podle jejího názoru nepodařilo prokázat, kdy došlo k zásahu do elektroměru. Tyto výhrady totiž nereflektují jednoznačný skutkový závěr soudů, že k zásahu do elektroměru. Tyto výhrady totiž nereflektují jednoznačný skutkový závěr soudů, že k zásahu došlo v období od 26. 6. 2013 do 4. 4. 2014, a tudíž polemizují nikoliv s právním posouzením skutku, nýbrž se skutkovými závěry soudů.

11. Jinak je tomu ohledně výhrad obviněné, podle nichž skutková zjištění soudů nedovolují učinit závěr o naplnění subjektivní stránky trestného činu, když zavinění obviněné dovedly soudy pouze ze zjištění, že zásah do elektroměru byl v jejím zájmu. Taková námitka směřuje do oblasti právního posouzení skutku, je proto relevantní ve smyslu důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

12. Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim vychází z principu, že sama právnická osoba nepáchá trestný čin, ale právnické osobě se pouze přičítá za podmínek uvedených v § 8 odst. 2 t. o. p. o. spáchání trestného činu, je-li spáchán osobami uvedenými v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., a to případně ve spojení s podmínkami uvedenými v § 8 odst. 3 a 4 t. o. p. o. (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 160).

13. Podle § 8 odst. 1 t. o. p. o. (ve znění účinném v době spáchání skutku, tj. před novelou provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.) platilo, že trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu anebo jiná osoba, která je oprávněna jednat jménem nebo za právnickou osobu,

b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň

jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c),

jestliže jí ho lze přičítat podle § 8 odst. 2 t. o. p. o.

Podle § 8 odst. 2 t. o. p. o. lze právnické osobě přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7 t. o. p. o., jestliže byl spáchán

a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., nebo

b) zaměstnancem uvedeným v § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o. na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o. neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

14. Trestní odpovědnosti právnické osoby nebrání, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.).

15. Konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob je postavena na přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a představuje zvláštní subjektivní odpovědnost právnické osoby, tedy zvláštní odpovědnost za zavinění u právnické osoby odlišnou od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby. Nejde proto o odpovědnost objektivní, což souvisí s principem nullum crimen sine culpa, platným v oboru trestního práva, tedy i v případě trestní odpovědnosti právnických osob.

16. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob řeší odpovědnost právnické osoby s využitím kombinace formálního a materiálního prvku, která ve výsledku tvoří tzv. přičitatelnost. Ta se opírá o protiprávní jednání fyzických osob vymezených v zákoně, které jednají za právnickou osobu a jejichž jednání se jí přičítá buď přímo, anebo u zaměstnanců nepřímou na základě rozhodnutí, schválení či pokynu statutárních orgánů nebo jiných odpovědných osob, či zjednodušeně řečeno, jde-li o porušení péče řádného hospodáře (viz ŠÁMAL, P. Ještě k zavinění právnické osoby podle zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Právní rozhledy č. 5/2017, s. 169).

17. Vlastní základ trestní odpovědnosti právnických osob je upraven zejména v § 8 t. o. p. o. Pokud jde o vztah jeho jednotlivých ustanovení, pak § 8 odst. 1 t. o. p. o. stanoví formální podmínky trestní odpovědnosti (definuje podstatu protiprávního jednání právnické osoby), zatímco § 8 odst. 2 t. o. p. o. obsahuje jako další materiální podmínku požadavek přičitatelnosti. Právnické osobě lze proto přičítat (není-li její trestní odpovědnost vyloučena podle § 6 t. o. p. o.) některý z trestných činů vymezených v § 7 t. o. p. o. pouze za předpokladu, že jde o protiprávní čin spáchaný jejím jménem (s účinností od 1. 12. 2016 už tato alternativa neplatí), v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti některou z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b) c) nebo d) t. o. p. o., a to za splnění podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o., případně doplněných o podmínky podle § 8 odst. 3 nebo 4 t. o. p. o.

18. Ve vztahu k ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o. lze odkázat na závěry usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2016, sp. zn. [5 Tdo 784/2016](#) (publikovaného pod č. 34/2017 Sb. rozh. tr.), podle kterých toto ustanovení připouští vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i tehdy, nepodaří-li se zjistit, která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o. Rozhodná skutková zjištění ovšem musí i v tomto případě poskytovat dostatečný podklad ke spolehlivému

závěru, že určitá fyzická osoba - byť neznámá či neztotožněná - spáchala protiprávní čin jménem trestně odpovědné právnické osoby, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, že si tak počínala v postavení vyžadovaném podle § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o. a že vzhledem k tomu lze přičítat spáchání trestného činu právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 2 t. o. p. o.

19. Vzhledem k formulaci ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o. („... která konkrétní fyzická osoba jednala způsobem uvedeným v odstavcích 1 a 2“) je zřejmé, že i v tomto případě musí jít o jednání fyzické osoby v postavení vymezeném v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., jednající v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti, a navíc jednající za splnění podmínek přičitatelnosti podle § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o. Byť tedy v konkrétní věci soudem učiněná skutková zjištění nebudou směřovat vůči konkrétní osobě, musí i tak skýtat jednoznačný a odůvodněný podklad pro závěr, že taková neztotožněná osoba spadá do některé ze skupin osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o. pod písmeny a), b) c) či d).

20. Současně je třeba v obecné rovině poukázat na to, že trestná činnost právnické osoby může být spáchána nejen v podobě pachatelství (§ 9 odst. 1 t. o. p. o.), ale i ve formě trestné součinnosti, tedy nepřímého pachatelství (§ 9 odst. 2 t. o. p. o.), spolupachatelství (§ 9 odst. 3 věta druhá t. o. p. o.) i účastenství v užším smyslu (§ 24 tr. zákoníku ve spojení s § 1 odst. 2 t. o. p. o.).

21. V nyní projednávané věci podle skutkové věty obviněná právnická osoba - obchodní společnost I., s. r. o., jednala prostřednictvím nezjištěné fyzické osoby, a to buď zmocněnce, anebo jednatelky, případně některého ze zaměstnanců či jiné osoby, jednající vědomě v zájmu obviněné a z pokynu některé z uvedených fyzických osob. V odůvodnění odsuzujícího rozsudku soud prvního stupně dále uvedl, že obviněná jednala s počátečním podvodným úmyslem prostřednictvím dosud nezjištěné osoby a zásah do elektroměru byl učiněn v její prospěch někým zcela jistě s vazbami na obviněnou.

22. Uvedená skutková zjištění potom soud prvního stupně právně posoudil s odkazem na ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o. a se závěrem, podle něhož je možné logicky vyloučit, že se jednání v zájmu obviněné dopustila fyzická osoba bez jakýchkoliv vazeb na ni. Nedávalo by totiž smysl, pokud by se jednání dopustila fyzická osoba, která by s obviněnou neměla nic společného. Proto muselo jít o některou z osob uvedených v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. nebo o osobu, která jednala na pokyn či po dohodě s takovou osobou. Soud uzavřel, že jednání je plně přičitatelné obviněné právnické osobě ve smyslu § 8 odst. 3 t. o. p. o.

23. Odvolací soud v rámci své přezkumné činnosti toliko konstatoval, že soud prvního stupně zvolil přiléhavé právní hodnocení. Je tedy zřejmé, že v projednávané věci se soud prvního stupně ani odvolací soud neřídily výše uvedenými obecnými východisky.

24. K tomu Nejvyšší soud především zdůrazňuje, že soud prvního stupně neučinil jednoznačný závěr, jaká konkrétní fyzická osoba provedla zásah do elektroměru. Neučinil však ani závěr, jaký vztah měla tato osoba k obviněné právnické osobě a z jakého podnětu jednala. Pokud dovolací soud prováže jednotlivé fyzické osoby uvedené ve skutkové větě s příslušnými ustanoveními zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, pak obviněná jednala prostřednictvím nezjištěné osoby (§ 8 odst. 3 t. o. p. o.), a to buď zmocněnce, nebo jednatelky [§ 8 odst. 1 písm. a) t. o. p. o.], případně některého ze zaměstnanců [§ 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., patrně za podmínky § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o.] nebo jiné osoby, jednající vědomě v zájmu obviněné a z pokynu některé ze shora uvedených fyzických osob [§ 9 odst. 2, 3 t. o. p. o., § 24 tr. zákoníku]. Skutková věta tudíž obsahuje prakticky všechny v úvahu připadající kombinace předpokladů umožňujících přičítat právnické osobě protiprávní čin spáchaný některou fyzickou osobou ve smyslu § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o., navíc doplněné o možnost spáchání trestného činu obviněnou v některé z forem trestné součinnosti.

25. Takový postup soudu prvního stupně ovšem popírá samotnou podstatu konstrukce trestní

odpovědnosti právnických osob založenou na přičitatelnosti, tedy zvláštní subjektivní odpovědnost právnické osoby. Soud prvního stupně fakticky dovodil trestní odpovědnost obviněné právnické osoby pouze z výsledku, k němuž jednání neznámé fyzické osoby směřovalo. To je ovšem projev odpovědnosti budované na objektivním principu.

26. Jediným spolehlivým závěrem soudu prvního stupně je to, že nějaká fyzická osoba jednala ve prospěch obviněné právnické osoby, tedy v jejím zájmu. A právě okolnost, že posuzované jednání bylo v zájmu obviněné právnické osoby, učinil soud dostačujícím předpokladem k přičitatelnosti tohoto jednání obviněné právnické osobě, a to s poukazem na pravidlo obsažené v § 8 odst. 3 t. o. p. o.

27. Předpoklad spáchání protiprávního činu v zájmu právnické osoby zakotvený v návěti ustanovení § 8 odst. 1 t. o. p. o. (stejně jako předpoklad spáchání protiprávního činu v rámci činnosti právnické osoby a před účinnosti novely provedené zákonem č. 183/2016 Sb. i spáchání protiprávního činu jejím jménem) však nelze chápat jako samostatně stojící a dostatečnou podmínku přičitatelnosti takového činu právnické osobě, nýbrž pouze jako korektiv, který má zabránit tomu, aby byla právnická osoba volána k odpovědnosti za excesy osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., které nemají žádnou požadovanou souvislost s právnickou osobou (viz např. rozhodnutí publikované pod č. 23/2016 Sb. rozh. tr.). Jde tudíž pouze o korektiv doplňující další obligatorní podmínky uvedené zejména v ustanoveních § 8 odst. 1 pod písm. a) až d) t. o. p. o. a § 8 odst. 2 t. o. p. o. Obdobně pouze jako ke korektivu, doplňujícímu základní obligatorní předpoklady uvedené v § 8 odst. 1 pod písm. a) až d) t. o. p. o. (formální předpoklady) a v § 8 odst. 2 t. o. p. o. (materiální předpoklady), byt působícímu v opačném směru než korektiv z návěti ustanovení § 8 odst. 1 t. o. p. o., je třeba přistupovat i k pravidlu obsaženému v § 8 odst. 3 t. o. p. o. Rovněž toto pravidlo nepředstavuje samostatný a dostačující předpoklad přičitatelnosti, nýbrž jeho účelem je předejít neúměrnému zúžení možnosti dovození trestní odpovědnosti právnické osoby v případech, kdy jsou naplněny formální i materiální předpoklady [protiprávní čin spáchala některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., a to za podmínek upravených v § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o.], ovšem nepodaří se zjistit, která konkrétní fyzická osoba spáchala protiprávní čin. Jinými slovy řečeno, uplatnění pravidla podle § 8 odst. 3 t. o. p. o. je možné pouze v případě, že předpokládaným způsobem jednala nutně některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., navíc za podmínek uvedených v § 8 odst. 2 písm. a) nebo b) t. o. p. o.

28. Za nesprávný je třeba označit závěr soudu prvního stupně, že trestní odpovědnost obviněné byla založena podmínkami ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o. i za situace, kdy daným způsobem nejednala některá z osob uvedených v § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o., ale toliko jiná osoba jednající na pokyn či po dohodě s takovou osobou. Je-li totiž založena trestní odpovědnost právnické osoby jednáním některé z osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o., přičitatelným podle § 8 odst. 2 t. o. p. o., jde o pachatelství ve smyslu § 9 odst. 1 t. o. p. o. Přistupuje-li však k tomuto vztahu přičitatelnosti jednání mezi fyzickou osobou a právnickou osobou ještě jednání tzv. třetí osoby [soud prvního stupně hovoří o jiné osobě než uvedené v § 8 odst. 1 písm. a) až d) t. o. p. o.], jde podle povahy věci o některou z forem trestné součinnosti podle § 9 odst. 2 nebo 3 věty druhé t. o. p. o., případně podle § 24 tr. zákoníku. Ani v takovém případě se ovšem nemůže vytratit základní vztah přičitatelnosti ve smyslu § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. jako nutná podmínka zvláštní odpovědnosti za zavinění u právnické osoby.

29. S ohledem na výše uvedené soud prvního stupně zatím nedospěl k takovým skutkovým závěrům, na jejichž základě by mohl jednání dosud nezjištěné fyzické osoby popsané ve skutkové větě přičíst podle § 8 odst. 1, 2, 3 t. o. p. o. obviněné právnické osobě. Závěr o naplnění formálních i materiálních podmínek přičitatelnosti učiněný pouze na základě zjištění, že jednání bylo učiněno ve prospěch, resp. v zájmu právnické osoby, a tudíž se ho musela dopustit některá z osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o., případně jiná osoba s vazbami na obviněnou, neobstojí. Konstrukci trestní odpovědnosti právnických osob opřenou o přičitatelnost trestného činu právnické osobě a představující zvláštní

typ odpovědnosti za zavinění totiž nelze s odkazem na ustanovení § 8 odst. 3 t. o. p. o. obejít blíže nepodloženým formulováním tak široké množiny možných jednajících fyzických osob, že odpovídají prakticky všem typům osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o., a dokonce i účastníkům na trestné činnosti v širším smyslu. Takový přístup by byl totiž popřením principu nullum crimen sine culpa a činil by právní úpravu podle § 8 odst. 1, 2 t. o. p. o. prakticky obsoletní. Odvolací soud nenapravil pochybení soudu prvního stupně, dokonce jej ani nezjistil.

30. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že k tomu, aby protiprávní čin nezjištěné fyzické osoby založil trestní odpovědnost právnické osoby podle § 8 odst. 3 t. o. p. o., nestačí závěr, který v dané věci učinily soudy nižších stupňů, tj. že taková fyzická osoba jednala v zájmu právnické osoby ve smyslu návětí v § 8 odst. 1 t. o. p. o. K trestní odpovědnosti právnické osoby nepostačuje ani alternativní zjištění, že nezjištěná fyzická osoba jednala v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti v některém (blíže neurčeném) z postavení podle § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) t. o. p. o., ale musí být učiněn jednoznačný závěr podložený odpovídajícím skutkovým zjištěním, že tato fyzická osoba jednala buď v některém z postavení předpokládaných v § 8 odst. 1 písm. a) až c) t. o. p. o., anebo v postavení podle § 8 odst. 1 písm. d) t. o. p. o., a že v důsledku toho je spáchaný čin přičitatelný právnické osobě buď podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o., anebo podle § 8 odst. 2 písm. b) t. o. p. o. To platí i za situace, má-li být právnická osoba spolupachatelem nebo účastníkem na trestném činu jiné osoby.

31. Protože Nejvyšší soud shledal dovolání obviněné právnické osoby v uvedeném ohledu důvodným, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 23. 11. 2017, sp. zn. 9 To 440/2017, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 25. 9. 2017, sp. zn. 5 T 99/2017, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

32. Věc se tak vrací do stadia, kdy ji Městský soud v Brně bude muset znovu projednat a rozhodnout. V novém řízení o této věci bude povinen postupovat v intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Jde v podstatě o to, aby soud prvního stupně vyhodnotil stávající důkazy a případně zvážil jejich doplnění, a to z toho pohledu, zda lze učinit jednoznačný a podložený závěr, že se protiprávního činu dopustila nutně některá z fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 t. o. p. o. a že jej spáchala za podmínek § 8 odst. 2 t. o. p. o., byť by konkrétní fyzická osoba, která jednala způsobem uvedeným v § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o., nebyla zjištěna. Jedině v případě kladného zjištění lze uvažovat o trestní odpovědnosti obviněné právnické osoby, a to případně i v některé z forem trestné součinnosti.